

גיליון זה יוצא לאור
לעייני המנוח **אברהם** בן גד **וגנר** ז"ל
נלב"ע ה' אדר תשע"ג
תרומת בני משפחתו יצ"ו

שיחתו השבועית של

ראש הישיבה – הרב יוסף צ. בן-פורת

משמעותה הרוחנית של המערה
פרשת תצוה, שנת תשע"ו

"וְאֵתָהּ תַצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כְּתִית לְמָאוֹר" (שמות כז,
כ), "זך. בלי שמרים... ואחר שהוציא טפה ראשונה מכניסין לריחים וטוחנן.
והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות" (רש"י).

פסוק זה עורר אצל רבותינו הפרשנים הרבה שאלות. הקשה שבהן, מתייחסת
למילה הראשונה, כמו שהקשה באוה"ח הק': "צריך לדעת למה הוצרך לומר "וְאֵתָהּ"
אחר שעמו היה מדבר?"

שאלה שניה, למה את השמן צריכים להביא דווקא למשה – "אֵלֶיךָ" – בעוד
שלגבי כל הדברים שהביאו למשכן נאמר באופן כללי: "וַיִּקְחוּ לִי" (שם כה, ב)?
שאלה שלישית, למה הדרישה שהשמן חייב להיות "זך", ומכל זית נטלו רק
את הטיפה הראשונה לצורך הדלקת המנורה, ואילו יתר השמן נלקח למנחות?
ובמדרש העירו: "שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כְּתִית לְמָאוֹר" – בנוהג שבעולם אדם, אם יהיה לו שמן
רע הוא מדליק בנר והיפה נותן בתבשיל ובאהל מועד ובמקדש לא היו עושין כך אלא
זך כתית למאור והשני למנחות" (תנחומא תצוה, ו). אבל חז"ל לא נתנו הסבר, למה התורה
הציבה דרישה זאת.

המנורה כמו כל המשכן וכליו מורידים שפע מעולמות עליונים

כידוע כל מעשה המשכן וכליו מרמזים לעולמות וכוחות רוחניים גבוהים ומשם
ממשיכים שפע לעולם. אי לכך, עלינו לבדוק איזה כוח המנורה צריכה להוריד ואז נבין
מה משמעות השמן הנמזג לתוכה. אולם, רבינו הרמב"ן כבר אמר את דברו, שהכוונה
שיש במנורה עמוקה היא עד מאוד, לכן התקשה בה משה.

"חכמת המנורה בגביעיה וכפתוריה ופרחיה מאין תמצא ונעלמה מאד."

אבל היותה מקשה בששה קנים יוצאין מן השביעי ועליהם נר א-להים, ומאירים
כלם אל עבר פניה, כל זה תוכל להבין מדברינו שכתבנו במקום אחר, וזה

מאמרם שנתקשה משה במנורה" (שמות כה, ל).

כלומר, שמשה לא נתקשה באופן עשיית המנורה הגשמית, כמו שמבינים כולם, אלא בכוונות הרוחניות שיש בעשייתה. לכן בסופו של דבר השליך כבר זהב לאש, ובדרך נס, הוציא הקב"ה מן האש מנורה שלימה.

כתב רבינו בחיי (שמות כה, לא) :

"ועל דרך השכל המנורה בשבעה נרותיה תרמוז לתורה הנקראת אור,
שנאמר: 'פִּי יָרַ מִצָּוָה וְתוֹרָה אֹר' (משלי ו, כג) והיא **כוללת שבע חכמות** [חכמת המזלות, חכמת המדות, חכמת הנפש, חכמת התולדות, חכמת המבטא, חכמת החשבון, חכמת הערכים (יסוד מורא לראב"ע, א)]. ועל כן היו נרותיה שבעה. וששה קנים יוצאים מצדיה, כנגד ששה קצוות של עולם **התלויים בתורה** ... שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד, בכל קנה היו שלשה גביעים, ואם כן הרי הם י"ח גביעים לששה הקנים. ובמנורה ארבעה גביעים אחרים הרי כ"ב גביעים, והם **כנגד כ"ב אותיות התורה**".

כתב רבינו ז"ל בהקדמתו לתורה, משה רבינו קיבל בהר סיני את כל החכמות כולן, כמו שאמרו חז"ל, שמ"ט שערי בינה ניתנו לו (נדרים לח, א), והם כוללים את כל חכמת הבריאה כולה, למן חכמת הכוכבים במסילותם – תורת האסטרונומיה והאסטרופיזיקה – ועד לחכמת החיידקים והוירוסים הקטנים ביותר – מיקרוביולוגיה ווירולוגיה. כל אותן חכמות כולן, רמוזות בתורה באופנים שונים. הרי ידוע, שהתורה קדמה לעולם כמו שאמרו חכמים ז"ל: "הסתכל באורייתא וברא עלמא" (זוה"ק ח"ב קסא, א). הקדמונים חילקו את העולם לשבע חכמות כשלכל אחת יש שבעה ענפים, לכן יש מ"ט שערי חכמה.

היוצא מדברי רבינו ז"ל, שידיעת והבנת התורה וכל החכמות הנובעות ממנה, תלויות בשפע האלוקי שיוורד מן השמים והצינורות דרכם הוא יורד הם קני המנורה. בספר במדבר עוד הוסיף רבינו והעמיק בנושא זה:

"אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאִירוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת" (במדבר ח, ב) : **"ועל דרך הקבלה :**
הכתוב נכון וברור כפשוטו, והוא מדבר **במנורה של מעלה** ופירוש 'אל מול' יאמר כנגד המנורה של מעלה שהן שבע ספירות בחכמה 'יאירו שבעת הנרות' של מטה, וזהו לפי דעתי סוד הלשון שהוציא **ההדלקה בלשון עליה :** 'בְּהִעָלְתָּ אֶת הַנֵּר', ואמר העלה נרותיה ואמר: (שמות ל, ח) 'וּבְהִעָלְתָּ אֶת הַנֵּר', (שם מ, כה) 'וַיֵּעַל הַנֵּר לִפְנֵי ה' , וזהו שתמצא במנורת זכריה: (זכריה ד, ב) 'וְשִׁבְעָה נְרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שְׁבַעָה'. שפירושו על הדרך הזה: ושבעה נרותיה עליה, **כנגד שבעה של מעלה,** ואחר כך: ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה. גם בפרשה זו תמצא זכרון המנורה ארבעה פעמים: שנים ראשונים **שמדברים במנורה של מעלה הם מלאים,** והם: 'אל מול פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאִירוּ', 'אל מול פְּנֵי הַמִּנְוָה הָעֶלְיָה' (פסי' ג),

ושנים אחרונים **חסרים שמדברים במנורה של מטה**, והם: 'וזה מעשה המנרה מקשה זקב' (פס' ד), זו מנורה של מטה ולכן הזכיר 'זהב', ואמר: 'עד ירצה עד פרח' (פס' ד), לבאר כי הוא מדבר במנורה גופנית והוא חסר וא"ו".
אם כן, המנורה של מטה שואבת את כוחה מהמנורה של מעלה!
בכיוון זה מצאנו דברים בספרים רבים. ברם, מקוצר היריעה נוכל להתבונן רק במקצתם. רבי יצחק עראמה ז"ל (קפ-רנד 1420-1494) המכונה על שם ספרו "בעל העקדה" התייחס למעשה המנורה (שער ארבעים ותשע).

"לפי מה שאמרנו **המנורה** הטהורה תרמוז אל **חכמת התורה** האלוקית, בכלליה וחלקיה **הכוללים כל החכמות**... ודומה לזה מצאתי כתוב, חמשה חומשי תורה כנגד המנורה נאמרו – כוונתו, שמספר המילים שבפסוק הראשון שבכל חומש, מרמז על מבנה המנורה – בראשית **שבעה** תיבות כנגד **שבעה נרות**. ואלה שמות י"א תיבות כנגד י"א **כפתורים**. ויקרא ט' תיבות כנגד ט' **פרחים**. במדבר י"ז תיבות כנגד **גובהה** של מנורה וכו'. דברים כ"ב כנגד כ"ב **גביעים**".
השמן מרמז לחכמה, כמו שאמרו במסכת ברכות (נז, א): "הרואה **שמן זית** בחלום יצפה **לאור תורה**", שנאמר (שמות כז, ב): 'ויקחו אליך **שמן זית** זך'. ובמנחות (פה, ב): "אמר רבי יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית, חכמה מצויה בהן". פירש"י (כת"י), ששמן זית מפקח הלב.

בהתאם לכך המנורה ממשיכה שפע של חכמה לעולם, וכן אמרו חז"ל: "הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום" (ב"ב כה, ב).
ורבינו גרשום פירש: היינו חכמה כדכתיב (משלי ו, כג): 'כי יר מנורה ותורה אור'. גם רבינו חיים בן-עטר כתב: "ויקחו אליך **שמן זית** זך. ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן, מה השמן מאיר לעולם, כך התורה".

ואולי שירמוז באומרו תצוה על דרך אומרים ז"ל (זהר ח"א, פ"ג) כי כל תלמיד חכם יש לו ניצוץ מנשמת משה, ולזה רבותינו ז"ל (סוכה לט, א) היו קוראים זה לזה משה כי הוא זה המדבר בבחינת נפש הלומדת תורה, והוא אומרו ואתה תצוה, על דרך אומרו (תהלים צא, יא) 'כי מלאך יצוה לך' שהוא לשון צוותא, ליווי לאיש ישראל הנכבדים, וכבר ידעת כי אין חשיבות אלא באמצעות עסק התורה. ובחר ה' לרמוז רמז זה במצוות שמן, כי הוא בחינת התורה שהוא אור העולם, ועיין בפסוק שאחר זה...".
"אמר רבי מאיר אמר הקב"ה חביבין עלי נרות שאהרן מדליק מן המאורות שקבעתי בשמים" (תנחומא תצוה, ב).

במקומות רבים למדונו חז"ל, ששמן זית מרמז לחכמה של תורה.
ונראה להסביר בפתרון שאלה זו הוא: כפי שהראנו לדעת, השמן והמנורה מהווים את הצינורות להורדת חכמת התורה לעולם. אבל משה היה כלי שקיבל את

החכמה מאת נותן התורה, והוא ורק הוא, יכל להעביר אותה לישראל. תופעה זו לא היתה יחודית רק לדור מקבלי התורה, אלא לכל דור ודור. כמו שכתב מרנא הגר"א ז"ל פעמים רבות בפירושו ובספריו, שנצוץ של נשמת משה נמצא אצל גדול הדור המעביר את התורה בכל דור ודור: "כי בכל דור ודור יתלבש משה בתלמיד חכם הגדול שבאותו דור" (משלי ל, ד). וכן מצאנו דבר זה בהרבה מספרי רבותינו ז"ל. וכך גם כתב האוה"ח הק':

"כי כל תלמיד חכם יש לו ניצוץ מנשמת משה" (זוה"ק ח"א, פג), ולזה רבותינו ז"ל (סוכה לט, א) היו קוראים זה לזה משה כי הוא זה המדבר בבחינת נפש הלומדת תורה, והוא אומרו ואתה תצוה, על דרך אומרו (תהלים צא, יא) **'כִּי מִלְאָכְיוֹ יִצְוֶה לְךָ' שהוא לשון צוותא**, ליווי לאיש ישראל הנכבדים. וכבר ידעת כי אין חשיבות אלא באמצעות עסק התורה. ובחר ה' לרמוז רמז זה במצוות שמן, **כי הוא בחינת התורה שהוא אור העולם**."

לכן את כל החומרים יכלו להביא לכל הממונים על מלאכת בניית המשכן. אבל את השמן, היו חייבים להביא **דווקא למשה**, כיוון שהוא הצינור להעברת התורה, כמו שאמר הנביא: **"זָכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עֶבְדִּי"** (מלאכי ג, כב).

אמנם כל מצוה יש לעשותה לשמה ובקדושה ובטהרה, אבל חשוב הדבר בכפל כפליים, שלימוד התורה יעשה בשיא של נקיות וטהרת הדעת, כש"כ רבינו האור החיים ז"ל:

"וזה הוא אומרו יִיָּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ", ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן, מה שמן מאיר לעולם כך התורה (דב"ר ז, ג) והם דברי הזוהר שכתבנו בסמוך. ודקדק לומר זך, **שצריכין לעסוק בתורה לשמה בלי שמרים**, שהם לקנתר חס ושלוש, או להתגדל וכדומה, אלה הם שמריה."

אבל לא זו בלבד, אלא שלימוד התורה בטהרה חיוני לגאולת ישראל.

"ובדרך רמז יתבאר הכתוב על דרך מאמר הובא בספר זוהר חדש (בראשית ח) כי ד' גלויות של ישראל כל אחד מהם נגאלו ממנו בזכות אחד. גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם אבינו ע"ה. ב' נגאלו בזכות יצחק, ג' בזכות יעקב, והד' תלוי בזכות משה. ולזה נתארך הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה ... כי הוא ימלוך עלינו לעתיד, ותנאי הוא הדבר שיעסקו ישראל בתורה."